

Zgrada stanice za ribarstvo na obali Morače
Foto: Drecun

nih alata, njihovu efikasnost i rentabilnost, omogućiće da se u najskorije vrijeme i na ovo jezero primijene modernija i efikasnija sredstva. Koliki konzervativizam vlada kod ribara, dovoljno je naglasiti da se konzervativna mreža još uvijek ne primenjuje na ovom našem najvećem ribolovnom kapacitetu.

U djelokrugu svoga programa Stanica je obuhvatila i visinske vode NR Crne Gore. Inventarizacija ribolovnih voda, poribljavanje, podizanje mrijestilišta i ribnjaka, nalazi se u sklopu opštih zadataka. Sva postojeća mrijestilišta na teritoriji Crne Gore nalaze se u sklopu Stanice. Proizvodnja pastrmskog mlađa i poribljavanje vrši se kadrom Stanice.

Mnoge preventivne mjere na Skadarskom jezeru i salmonidnim vodama predložene su od strane ove ustanove. Veći broj prijedloga u vezi mjera preventivnog karaktera, sistema iskorišćavanja i unapređenja ribolovnih voda su već usvojene i sprovode se u život.

Zdravko Taler, Institut za slatkovodno ribarstvo, Zagreb

POTREBA DA SE USKLADE INTERESI HIDROENERGETIKE SA INTERESIMA RIBARSTVA NA RIJECI KRKI U DALMACIJI

Prigodom izgradnje, odnosno izrade planova za veliku hidrocentralu na Neretvi kod Jablanice, proučen je odnos između velikih koristi, koje će davati vodena snaga Neretve, s jedne strane i šteta, koje nastaju ili će nastati za ostale grane privrede i ljudskog života s druge strane. Jasno je, da rezultati toga proučavanja nisu umanjili značenje zahvata kod Jablanice i da nisu poljuljali ekonomsko opravdanje toga zahvata. Među raznim granama privrede, koje su proučene, nalazi se i ribarstvo na Neretvi i njenim pritocima te na budućem Jablaničkom jezeru.

Analogni slučaj je sa krupnim hidroenergetskim zahvatima na rijeci Cetini. I tu je ribarstvo

Djelokrug rada je jako obiman i zahtijeva ogromne napore da bi se došlo do pojedinih rezultata. Veliku tehničku prepreku predstavlja ogromna površina Skadarskog jezera. Naročite teškoće u radu mladi kadar je imao u razradi metodike rada po pojedinim zadacima, koja kod nas još uvijek nije dovoljno razrađena, a u oskudici strane literature nijesu se mogla koristiti druga stečena iskustva. Nedostatak jednog biologa mnogo je otežao rad u pravilnom rešenju programa. Ali i pored svih teškoća, mladi kadar je prionuo na rad i uzeo da rešava mnoge zadatke.

Naročito vidnu ulogu treba Stanica da odigra u Desetogodišnjem programu unapređenja slatkovodnog ribarstva Crne Gore, gdje je predviđeno niz novih mjera a čiji glavni nosioc treba da bude ova Ustanova.

O rezultatima je još uvijek rano govoriti. Neosporni uspjesi su tu. Istraživačka djelatnost je tek u začetku. Mnogobrojne teškoće koje su nikle od formiranja i kroz sam proces djelovanja nijesu u potpunosti otklonjeni i u mnogome kočile pravilan rad. Naročito ove poteškoće se osjećaju u vezi sa kadrom. Uzimajući u obzir da se postojeći kadar nalazi na putu razvoja i usavršavanja, daje nam nadu da će se u dogledno vrijeme i ovo pitanje riješiti sa uspjehom.

U traženju puta i metodike rada, Stanica je dobila priličnu pomoć od naših ribarskih ustanova a naročito od Instituta za slatkovodno ribarstvo NR Hrvatske i Ogledne Stanice za ribarstvo NR Srbije, koje su pružile svoju pomoć u vezi organizacije i izrade programa. Ova pomoć bila je dragocjena naročito po pojedinim pitanjima koji su tražili hitno rješenje, a koje Stanica nije mogla samostalno da riješi.

Prvi rezultati uljevaju nam vjeru, da će se u bliskoj perspektivi ostvariti davnašnji san na unapređenju slatkovodnog ribarstva-NR Crne Gore i dobiti odgovor na niz pitanja koji očekuju svoje rješenje.

i odnos novogradnje prema njemu uzet u obzir i u ekonomsku računicu. Tako je bilo a i sada je na mnogim ostalim vodama.

Međutim u slučaju rijeke Krke i planiranih hidroenergetskih zahvata ribarstvo do sada nije uzeto u obzir. Treba istaći, da prigodom dosadanih radova na Krki, kao i prigodom stvaranja planova za buduće radove na ovoj rijeci, nije nikada pozvan ni saslušan nijedan ribarski stručnjak, ni naučni radnik po pitanjima ribarstva. To je po postojećim zakonskim propisima predviđeno, ali nije izvršeno.

U toku spora oko zaštite rijeke Krke, kao prirodne znamenitosti i rijetkosti nije došla do pra-

vog i razmjernog izražaja zaštita riba i ribarstva. O tome je rečeno u prošlom broju našega lista, povodom prikaza knjižice, koju je izdao Konzervatorski zavod NRH.

U toj knjizi je samo na jednom mjestu spomenuta zlousta, kao prirodna rijetkost, koja je i do sada bila pod zaštitom, ponajviše samo formalnom. Međutim u Krki žive još i druge vrste riba, koje treba zaštititi kao rijetke prirodne pojave i znamenitosti. To neće biti moguće za sve vrste u jednakoj mjeri, jer je spor, koji je nastao oko zaštite rijeke Krke i njenih sadrenih barijera sa slapovima, završen odlukom da se odobre i započnu gradnje po prijedlogu hidroenergetičara. Kako smo doznali predviđaju se neke zaštitne mjere zbog sedre, ali su one unaprijed za vrijeme vođenja spora tokom diskusije, prikazane kao nedovoljne i promašene, pa i neumjesne. Te mjere, bez obzira kakve bile, nisu obzirom na život riba i ribarstvo ni od kakve koristi, a to im uostalom i nije svrha.

Rijeka Krka u svom slatkovodnom dijelu, u glavnom do ispod Skradinskog buka, je jaka vodena žila, sa znatnim ribolovnim površinama i sa veoma dobrom i kvalitetnom ribljom faunom. Krka stvara u svom toku niz jezera, od kojih je najveće Visovačko jezero sa 1160 ha. Sveukupna iskoristiva površina obuhvaća u području rijeke Krke s Butišnicom i Radljevcem preko 1500 ha. To je za ribarstvo od bitnog značaja i takva površina se ne može i ne smije zanemariti.

Zbog toga je neophodno potrebno da se sa gledišta zaštite riba i ribarstva iznesu podaci, koji će donekle rasvijetliti sav opseg štetnih posljedica, koje su već nastale i koje će u još jačoj i većoj mjeri nastati uslijed novogradnja na Krki. Sadašnja faza razvoja raznih hidrogradnja na tom području već je zahvatila bitno u život riba.

God. 1950. iznad hidrocentrale Manojlovac, na Čorić jezeru, povišena je stara brana za novih 80 cm visine, bez ikakvog pitanja i konzultacije sa ribarskim interesentima, (a i bez Konzervatorskog zavoda, kome je tada bila povjerena djelomična zaštita rijeke Krke).

Uslijed stavljanja u pogon ove nove brane prve godine je sva voda iz rijeke odvrćena u kanal hidrocentrale tako, da je sav riječni tok do ispod centrale ostao bez tekuće vode. Pošto je Krka, na tom dijelu toka salmonidska voda, uz nekoliko vrsta sporednih riba (mren, drlja, klen i t. d.) to je u prvom redu sva najkvalitetnija riba, u ovom slučaju pastrva, bila osuđena na neizbježno ugibanje. Zbog prekida riječnog toka, kojim je riba dakako nenadano zatečena na dužini od nekoliko kilometara, riba je ostala na suhom ili po zaostalim plićim ili dubljim vodenim nakupinama, gdje je postepeno ugibala. Saznali smo tada naknadno, da je okolno stanovništvo uspjelo na brzinu da iznese iz kanjona Krke mnogo tovara ribe u većim količinama, koju je bilo lako pokupiti po presušenoj rijeci.

Slijedeće zime za vrijeme visokih voda, voda je nadvisila branu i opet je potekla presušanim koritom. Postepeno je s vodom silazila nizvodno i riba. Nažalost narednog ljeta za vrijeme malog vodostaja, uslijed visoke brane opet je rijeka presušena na tom dijelu svoga toka i opet je sva riba stradala. Tako se to ponavlja svake godine, ali je dakako svaki puta sve manje ribe, jer je na taj način njeno brojno stanje sniženo i u uzvodnom dijelu rijeke.

Kakve će biti daljnje posljedice za ribe nakon novih planiranih zahvata? Koliko smo obaviješteni i kako to vidimo iz knjižice Konzervatorskog zavoda, brana postavljena iznad Skradinskog buka, imala bi povisiti razinu Visovačkog jezera, a uslijed korištenja vode za centralu, razina u jezeru bi rasla i padala tokom godine.

Oštrulja, riba prvorazredne znamenitosti, koja živi u tom jezeru i u još nekoliko voda našeg Krša i koje nigdje drugdje na svijetu nema, ne bi bila tako oštro pogođena povišenjem jezera, jer bi ona našla sebi i boravište i položaje za mrijest i u novim životnim uvjetima. Naprotiv visovačka jezerska pastrva, koja nastava cijelo jezero, izgubila bi svoje položaje za mrijest kod Skradinskog buka i Roškog slapa, jer bi ih voda visoko preplavila, odnosno bio bi joj pristup onemogućen. I sadašnji položaji za mrijest su veoma skućeni, ograničeni na mali prostor i razmjerno nepovoljne uslove. Ako tih položaja nestane, nema drugih prikladnih mjesta za mrijest ove pastrve, a to znači da bi morala veoma brzo nestati iz jezera. U takvom slučaju bi samo jedno veće mrijestilište, odnosno kompletno ribogojilište, moglo da spase ovu ribu od izumiranja. Njenim nestajanjem bi sastav riblje faune jezera bio u svojoj osnovi snižen na slabokvalitetne ribe, jer visovačka jezerska pastrva s jeguljom pretstavlja najbolje ribe tog područja.

Ostale vrste riba u tom jezeru bile bi manje pogođene, jer bi mogle i nadalje da se mrijeste na biljnoj podlozi priobalnog pojasa. One bi stradale samo u tom slučaju, ako bi naglo snižavanje razine jezera palo u doba poslije njihovog mrijesta tako, da oplodena ikra dođe na suho. O osciliranju vodene razine nakon predviđenih novogradnja za sada nemamo točnih podataka.

U srednjem toku Krke će onaj dio riječnog korita, koji sada ljeti ostaje potpuno bez vode, nakon izgradnje novih centrala, biti još duži i opsežniji, dakle će šteta tamo biti maksimalna, jer će sva riba propadati.

U gornjem toku nastat će jedno novo jezero u koje će se tunelom dovoditi i voda rijeke Zrmanje. Na taj način će iznad Bilušić buka biti jedan dio rijeke ujezeren, a to znači da će naša zlousta, ta svjetska rijetkost i znamenitost, od svoga životnog područja, koje ne premašuje mnogo preko 14 km dužine, izgubiti dobar dio. Zlousta naime ne živi u jezerima, nego samo u tekućoj vodi s određenim uvjetima života, koje nalazi sada u najgornjem dijelu Krke od izvora u glavnom do Bilušić buka.

I ovim veoma sažeto prikazanim posljedicama, biti će ribama i ribarstvu sliva Krke nanesene ogromna šteta, koja pogađa ribarstvo kao granu narodne privrede, zatim osobite vrste riba, koje su prirodne rijetkosti i znamenitosti i kao takve, među ostalim, za nas predstavljaju atraktivne objekte turizma uopće a specijalno ribarskog turizma.

Stoga predloženu mjeru djelomične rekompensacije sa izgradnjom ribogojilišta za visovačku jezersku pastrvu (na Roškom slapu) treba proširiti na izgradnju ribogojilišta za zloustu na njenom izvorskom djelu kod Knina.

J. Vujačić, Stanica za ribarstvo NRCG Titograd

Uvođenje jedinstvene statistike slatkovodnog ribarstva

Da bi se mogla dobiti jasna slika o stanju slatkovodnog ribarstva i odredile mjere za razvitak ove grane privrede, potrebno je da se upoznaju najmanje dvije osnovne stvari: stanje vodnog fonda i ulov ribe. Mi do sada nijesmo imali ni jedne ni druge dovoljno pouzdane podatke i na sistematski način sređene. Rješenje prvog zadatka povjereno je republičkim institutima za ribarstvo koji će u najkraćem roku izvršiti inventarizaciju ribolovnih voda. Drugi zadatak da prikuplja i obrađuje podatke o ulovu ribe preuzeo je Savezni Zavod za statistiku i evidenciju preko svojih organa.

U staroj Jugoslaviji, neposredno pred rat, otpočelo se je prikupljanjem podataka o ulovu ribe, ali svaka početna statistika, a ova naročito, patila je od nepotpunosti i netačnosti. Privatni ribari u čijim je rukama bio pretežni dio ribolova prikrivali su stvarno stanje o ulovljenim količinama, a lica koja su prikupljala podatke vrlo su malo znali o ribarstvu.

Poslije rata svaka narodna republika pojedinačno, preko svojih organa, na svoj način i prema svojim potrebama prikupljala je i središvala ove podatke, osim u NR Bosni i Hercegovini gdje nije vođena redovna ribarska statistika.

Iz tih razloga dosadašnji podaci o ulovu ribe nijesu mogli da zadovolje, nego se je osjećala prijevka potreba da se objedini ova služba i po jedinstvenoj metodi prikupljaju i obrađuju podaci o ulovu ribe. Naročito veliku potrebu osjećaju za ovim podacima lica koja rade na izradi tekućeg i perspektivnog programa razvitka ribarstva i koji prate njihovo izvršavanje.

Savezni Zavod za statistiku i evidenciju izdao je uputstva za prikupljanje i obradu podataka iz slatkovodnog ribarstva za 1953. godinu. Statistika će obuhvatiti kako ulov tako i raspodjelu i preradu ribe na otvorenim i zatvorenim vodama, proizvodnju ribljeg podmlatka, a na ribnjacima još i učešće ribara, utrošak hrane i đubriva, bolesti riba i priraštaj ribe.

Podaci će se prikupljati od ribarskih preduzeća, zadruga i sportskih ribolovnih društava, a za neor-

mišljenja smo, da bi se u smislu postojećih zakonskih propisa, trebalo zbog toga i naknadno predvidjeti stanovite mjere, u prvom redu izgradnju ova dva ribogojilišta, kao osnovni korak. U okviru hidroenergetskih radova, a na teret njihovog investitora, ova izgradnja bi bila samo pomoćno sredstvo za naknadu jednog dijela štete nanosene ribarstvu. Cijelu štetu nije moguće nadoknaditi i u tom slučaju ribarstvo bi se moralo zadovoljiti sa ova dva ribogojilišta i nekim drugim sporednim mjerama, zbog ogromne važnosti koju imaju hidroenergetski radovi za cjelokupni život zajednice.

ganizovane ribare od narodnih odbora koji izdaju dozvole za ribolov.

Podaci o ulovu ribe na otvorenim vodama prikupljaće se po kalendarskoj godini, a za ribnjake na kraju ekonomske godine 30. aprila. U tu svrhu izrađeni su potrebni obrasci koji su dostavljeni preko statističkih ureda proizvodnim jedinicama da ih popune. Sredinom ove godine možemo očekivati da dobijemo sređene podatke o slatkovodnom ribarstvu FNRJ za godinu 1953.

Ova početna akcija prikupljanja podataka o slatkovodnom ribarstvu po jedinstvenoj metodologiji znači veliki korak unaprijed u odnosu na dosadašnje stanje, ali se i njemu mogu staviti neke ozbiljne zamjerke.

1. Jedna godina je predug izvještajni period za prikupljanje podataka, naročito za veće ribolovne objekte gdje je ribarstvo važna privredna grana. Za te vode (jezera i rijeke) potrebno je pratiti kretanje ulova pojedinih vrsta riba i po mjesecima. Za privatne ribare mora se vršiti procjena ulova, a za jedan tako dug period redovno će dolaziti do podbacivanja. Zato bi podatke o ulovu ribe trebalo prikupljati i obrađivati mjesečno kao što se to radi za morsko ribarstvo, a za visinske vode polugodišnje.

2. Podaci se prikupljaju isključivo po administrativnim jedinicama, srezovima, te će se vrlo teško moći da srede po vodenim slivovima. Ima srezova na čijem se području nalaze vode jadranskog i crnomorskog sliva (kolašinski) ili egejskog i crnomorskog (nerodimski), a da ne govorimo o raznim rijekama jednog istog sliva. Ribarske stručnjake i biologe naročito interesuje lov po slivovima, pojedinih rijekama i revirima gdje ovih ima.

3. Od riba u visinskim vodama uzimaju se samo pastve, mladice i ostale ribe. Potrebno je izdvojiti i dipljena kao vrlo važnu ribu sportskog ribarstva, toliko značajnu da se po njoj naziva cijela jedna zona.

4. Ima i grubih grešaka. Uvedene su kao dvije vrste cipol i skakavica. Kod nas na moru sve vrste roda Mugil nazivaju ribari cipolom, a na slat-